

Wprowadzenie

Introductions

Dnia 16 maja 2022 roku po ponad dwóch latach trwania¹ zakończył się oficjalnie w Polsce stan pandemii wywołany wirusem SARS-CoV-2. Pandemia stała się jednym z wydarzeń, które istotnie naznaczyły naszą najnowszą współczesność, życie poszczególnych osób oraz społeczeństw, wspólnot religijnych, w tym także Kościoła katolickiego w Polsce. Szok wywołany przez pandemię COVID-19 i związane z nią realne niebezpieczeństwo utraty zdrowia lub życia, wprowadzane kolejne ograniczenia w życiu osobistym, społecznym, religijnym, wyzwania duszpasterskie, chaos informacyjny spowodowały różnorodne opisy i interpretacje tego wydarzenia.

Dla niejednego wierzącego chrześcijanina zjawisko epidemii stało się powodem podważenia wielu – zdawałoby się – nienaruszalnych pewników dotyczących życia i wiary. W perspektywie religijnego doświadczenia pojawiły się pytania na temat dobroci Boga, Jego wszechmocy, ale także Jego gniewu, zaangażowania w ludzki świat cierpienia. W obliczu choroby oraz śmierci u wielu ludzi pojawiły się fundamentalne egzystencjalne pytania o istnienie Boga, które przekraczają traktaty epistemologiczne czy teorie filozoficzne². Ludzkość w tych dniach doświadczyła lęku, który przybrał różnorakie kształty: był to lęk przed śmiercią, przed zarażeniem i nieprzewidywalną chorobą, odejściem bliskich osób, utratą pracy, bankructwem, długotrwałą izolacją, a zarazem także przejmujący lęk przed samotnością, zwątpienie w sens życia, obawa o przyszłość ludzkości oraz naszej planety. Wszystko to domaga się rozumiejącego spojrzenia teologa.

¹ Oficjalnie pandemia rozpoczęła się 20 marca 2020 r.

² Por. K. Koch, *Stunden der Wahrheit auf dem Felsgrund des Atheismus* (polskie tłumaczenie: *Godziny prawdy na fundamencie ateizmu*), <https://www.ekai.pl/bog-a-koronawirus-artykul-kard-kocha/> [dostęp: 22.06.2022].

Niewątpliwie pandemia sprawiła, że mieszkańcy naszego świata zostali przymuszeni do życia w inny, nieznany dotychczas sposób. Pierwszy raz w historii niemal cała ludzkość została zobligowana, aby wycofać się na wiele tygodni oraz miesięcy z życia publicznego i została zamknięta w swoich domach i mieszkaniach. Tę nową sytuację wyraża dobrze słowo *lockdown*. Kolejne wprowadzane *lockdowny* pozbawiły społeczeństwa podstawowych praw człowieka. Całe społeczeństwa znalazły się realnie w domowym areszcie. Ludzie wierzący, także chrześcijanie w Polsce, zostali mocno ograniczeni lub nawet pozbawieni możliwości praktyk religijnych. Kolejne ograniczenia ogłaszane przez demokratyczne instytucje wprowadzały niemal doskonały stan wyjątkowy pozbawiający ludzi podstawowych praw. „Dyktatura pandemii” narzuciła swoje prawa także Kościołowi w Polsce. Doświadczenie to również domaga się pogłębionej refleksji ze strony teologii.

Ponadto w czasie pandemii w Polsce ujawniły się w niespotykany od wielu dekad sposób nurty sekularyzacyjne, antyklerykalne i antychrześcijańskie obecne w polskim społeczeństwie. Sztandarowym doświadczeniem były tu przetaczające się przez poszczególne większe lub mniejsze miejscowości protesty tzw. „strajku kobiet”, które zgromadziły setki tysięcy uczestników. Byli to zwłaszcza ludzie w młodszy wieku. Papież Franciszek wskazywał, że pandemia demaskuje wirusa bezbożności, który panoszy się we współczesnej zachodniej kulturze³. Mocno ograniczony udział wiernych w kościelnej liturgii, w sakramentach oraz nabożeństwach ujawniał duchowe obumieranie wielu ochrzczonych i przyczyniał się do niego. Okazało się, że bardzo wielu ludzi, młodych i dobrze wykształconych, traci zdolność rozpoznawania obecności i działania Boga w świecie, promując budowanie społeczeństwa, w tym także duchowości, bez Boga. To doświadczenie również prosi o teologiczną refleksję.

³ „Burza odsłania naszą słabość i obnaża fałszywe i zbędne pewniki, z którymi tworzyliśmy nasze plany, projekty, zwyczaje i priorytety. Pokazuje, że zostawiliśmy w stanie uśpienia i opuszczenia to, co zasila i podtrzymuje nasze życie i naszą wspólnotę, i daje im siłę. Burza odkrywa wszystkie usiłowania, żeby «opakować» i zapomnieć wszystko to, co posilało duszę naszych narodów; wszystkie te próby znieczulenia pozornie «zbawczymi» zwyczajami, które nie potrafią odwoływać się do naszych korzeni oraz przywoływać pamięci o naszych starszych, pozbawiając nas tym samym odporności potrzebnej, by stawić czoło przeciwnościom” – Franciszek, *Wiara wyzwala ze strachu i daje nadzieję*, <https://episkopat.pl/ojciec-swiety-franciszek-wiara-wyzwala-ze-strachu-i-daje-nadzieje> [dostęp: 22.06.2022].

Na koniec uważny obserwator chrześcijańskiej rzeczywistości przeżywanej w naszej ojczyźnie z pewnością potwierdzi fakt, że pandemia wpłynęła bardzo mocno na działalność duszpasterską Kościoła. Wiele dotychczasowych inicjatyw duszpasterskich w czasie pandemii nie można było realizować lub musiały zasadniczo zmienić swój kształt. Jednocześnie pojawiło się sporo nowych ważnych i dobrych inicjatyw duszpasterskich. Kościół, duszpasterze i zaangażowane osoby świeckie, w sposób bardzo twórczy poszukiwały i realizowały nowe sposoby dzieła ewangelizacji, na przykład poprzez różnorodne formy wolontariatu w opiece nad ludźmi chorymi, duszpasterstwa młodzieży czy obecności ludzi Kościoła w rzeczywistości wirtualnej Internetu. Koniec pandemii wiąże się często z pragnieniem „powrotu do normalności”, czyli do takiego kształtu duszpasterstwa, który był znany przed pandemią. Papież Franciszek zaprasza jednak do poważnego namysłu nad tym, „czy chcemy powrócić do robienia wszystkiego tak, jak dotychczas, jak gdyby nic się nie stało, czy też chcemy podjąć wyzwanie, jakim jest ten kryzys”⁴. Do takiej proroczej refleksji zaproszony jest także Kościół w Polsce, zwłaszcza teolodzy oraz duszpasterze.

W obecnym, siedemnastym już tomie Teologii Dogmatycznej podjęliśmy się inspirującego wyzwania, aby krytycznie opisać i zinterpretować niektóre aspekty doświadczenia pandemii i związanych z nią rzeczywistości, a zwłaszcza obecności Kościoła katolickiego pośród tych wydarzeń. Chcieliśmy także odpowiedzieć na zaproszenie papieża Franciszka, abyśmy jako wierzący chrześcijanie w nowy sposób wyszli z doświadczenia kryzysu spowodowanego czy ujawnionego w czasie pandemii wywołanej wirusem SARS-CoV-2. W niniejszej monografii znajdziemy artykuły podejmujące to obligujące wyzwanie z punktu widzenia teologii systematycznej, fundamentalnej, dogmatycznej, moralnej, pastoralnej, teologii duchowości oraz prawa kanonicznego. Ich autorzy pochodzą z różnych ośrodków naukowych w Polsce: Wrocławia, Poznania, Gniezna, Obry, Warszawy, Krakowa. Wszystkie teksty składają się na ciekawą i dopełniającą się całość.

Paweł Kiejkowski

⁴ Por. Franciszek, *Kryzys zawsze stawia na rozdrożu*. Przemówienie do delegacji Patriarchatu Ekumenicznego, „L'Osservatore Romano” 8-9 (435) 2021, s. 10.